

Yetkilendirilmiş yükümlü sertifikasının devamlılığı ve yetkilendirilmiş yükümlünün izlenmesi

Evren Kılıç

Gümrük ve Ticaret Bakanlığının 2014 yılından bu yana ticaretin kolaylaştırılması kapsamında kullandığı en önemli enstrüman Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü (YYS) olarak karşımıza çıkmaktadır. 15.08.2017 tarihinden itibaren A ve B sınıfı Onaylanmış Kişi Statüsü Belgesinin (OKSB) kaldırılmasıyla birlikte ithalatta mavi hat uygulaması sona ermiş olup, ithalatta yoğun bir şekilde mavi hattan yararlanan firmalar için YYS'ye sahip olmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu minvalde makalemizi kaleme aldığımız tarih itibarıyla 225 adet firma YYS sertifikasına sahip olmaya hak kazanmıştır. Ancak 15.08.2017 tarihinden önce A ve B sınıfı OKSB sahibi firma sayısı dikkate alındığında gidilecek çok yol olduğu da açıktır.

Diğer yandan, YYS sertifikasına sahip firmalar açısından belgeye sahip olmak kadar sertifika kapsamı yetki ve izinlerin verilmesine ilişkin koşulların sağlanması da belgenin devamlılığı yönünden önem arz etmektedir.

YYS sürecinde belge alınmasına hak kazanmış durumda olan firmalar için YYS hakkındaki farkındalığının devam etmesinin sağlanması ve özellikle gümrük işlemlerinin soru formunda belirtildiği üzere kontrollü bir şekilde devam etmesi gerektiği kuşkusuzdur.

Bu çerçevede işbu çalışmamızın konusunu YYS sertifikasına sahip firmaların bu hak ve yetkilerin devamlılığı kapsamında yapması gereken hususlar ile Gümrük İdaresince firmalar nezdinde YYS'nin izlenmesine ilişkin yapacağı inceleme ve denetimlerin açıklanması oluşturmaktadır.

I. Yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip firmalar için sertifikasının devamlılığı nasıl sağlanacaktır?

A. YYS sertifikası için gerekli genel koşulların kontrolü

YYS sertifikası sahip firmalar açısından belgenin korunması için olmazsa olmaz birinci koşul, firmanın Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği (GİKY) çerçevesinde sahip olduğu yetki ve izinler kapsamında yükümlülüklerini bilmesidir.

Bilindiği üzere, yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne sahip olmak için 4 temel koşulu haiz olmak gerekmektedir. Bunlar:

- Güvenilirlik (GİKY 5'inci madde)
- Ticari kayıtların güvenilirliği ve izlenebilir olması (GİKY 6'ncı madde)
- Mali yeterlilik (GİKY 7'nci madde)
- Emniyet ve güvenlik (GİKY 8'inci madde)

Söz konusu firmalar açısından sertifika için aranan bahse konu koşulların sağlanmaya devam edilmesi veya koşullardan herhangi birinde değişiklik ortaya çıkması halinde sertifikayı düzenlemiş olan bölge müdürlüğüne gecikmeksizin bildirilmesi gerekmektedir.

YYS sahibi firmalar için yukarıda belirtilen koşulların sağlanması için yapılması gereken hususlar aşağıda özetle belirtilmiştir:

1. Güvenilirlik koşulunun kontrolü

Güvenilirlik koşulu esas itibarıyla GİKYY'nin 5'inci maddesinde belirtildiği üzere belge sahibi firmanın yönetim kurulu üyelerinin, sermayesinin %10'undan fazlasına sahip gerçek kişileri ile gümrük ve dış ticaret işlemlerinde temsil yetkisini haiz çalışanlarının anılan madde hükmünde sayılan suçlardan ceza ve mahkumiyet kararının bulunmamasını, firma adına Gümrük Kanunu uyarınca kesilen ceza kararı sayısının mezkur maddede belirtilen oranları aşmaması ile gümrük, SGK ve vergi mevzuatı uyarınca kesinleşmiş borcunun bulunmamasını ifade eder.

Bu bağlamda, YYS sahibi firmaların belli periyotlarda yukarıda belirtilen kişilerin adli sicil kayıtları ile adlarına kesilen ceza miktarlarını sorgulaması ve kesinleşmiş borçlarına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

2. Ticari kayıtların güvenilirliği ve izlenebilir olması koşulunun kontrolü

Ticari kayıtların güvenilirliği ve izlenebilir olması özü itibarıyla, firma tarafından kayıtların özellikle gümrük idarelerince yapılacak denetimlerin sağlıklı ve etkin olarak gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde, eşyanın vasıflarını ve hareketlerini gösterecek şekilde ve doğrulukta tutulmasını ifade etmektedir. Bu bağlamda arşiv ve kayıt düzeninin sağlıklı olması, gümrük beyannamesindeki bilgilerden firma tarafından tutulan kayıtlara rahatlıkla erişilebilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan, firmanın gümrük işlemlerinin mevzuata uygunluğu ile Gümrük İdaresine doğru beyan edilmesini teyit ve tevsik edecek kurum içi bir sistematige sahip olunması gerekmektedir. Bu bağlamda 13.10.2017 tarihinde GİKYY'de yapılan değişiklikle söz konusu iç kontrolün kim veya kimler tarafından yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda söz konusu iç kontrol için;

- Yetkilendirilmiş gümrük müşavirliği yetki belgesine, gümrük müşavirliği izin belgesine ya da gümrük müşavir yardımcılığı izin belgesine sahip olan veya en az iki yılı yönetici konumunda olmak üzere asgari altı yıl gümrük işlemleri ile ilgili birimlerde çalışmış olan personel istihdam etmek veya,
- Yetkilendirilmiş gümrük müşaviri, gümrük müşaviri veya gümrük müşavir yardımcısı istihdam eden tüzel kişilerden ya da faaliyet alanı itibarıyla gümrük, dış ticaret ve lojistik işlemlerine ilişkin en az üç yıldır danışmanlık hizmeti veren firmalardan gümrük konuları ve buna ilişkin iç kontrol süreçlerine yönelik eğitim ve danışmanlık hizmeti almak gerekmektedir.

Dolayısıyla YYS sahibi firmalar açısından iç kontrol amacıyla yukarıda belirtilen vasıflara haiz personel istihdam edilmesi veya dışarıdan buna yönelik danışmanlık hizmeti alınması zorunluluk hale gelmiştir.

3. Mali yeterlilik koşulunun kontrolü

Firmaların mali yeterlilik koşulunu sağlaması esas itibarıyla firmaların iştegi ettikleri alanda taahhütlerini karşılamaya yeterli bir mali durumda bulunmasını ve haklarında iflas işlemlerinin başlatılmamış olmasını ifade etmektedir. Ayrıca firmanın;

- Şirketin muhasebe kayıt ve belgelerinin mevzuata uygun tutulması,
- Borç, ücret, vergi ve sair yükümlülüklerini yerine getirmesi,
- İlgili mali bilgi, belge ve verilerin düzenli tutulması, söz konusu kayıtlara, bilgi, belge ve verilere istenildiğinde kolayca erişim sağlanması gerekmektedir.

Bu bağlamda, YYS sahibi firmaların belirtilen yükümlülüklerini belge süresince sağlıyor olması gerekmektedir.

4. Emniyet ve güvenlik koşulunun kontrolü

YYS sahibi firmalar açısından emniyet ve güvenlik koşulunun sağlanması özetle; gümrük işlemlerinin yürütüldüğü tesislerinin idari binalarının izinsiz giriş ve sızmaları önleyecek nitelikte olmasını ve tesislere ilişkin genel güvenlik tedbirlerinin alınmış olmasını, yükleme yerlerine, sevkiyat sahalarına, kargo bölümlerine ve taşıma araçlarına yetkisiz girişleri önlemek üzere uygun erişim kontrol tedbirlerinin alınmış olmasını, hassas pozisyonlarda görev yapacak çalışanları hakkında işe başlama öncesi ve sonrasında periyodik olarak güvenlik araştırması yapıyor olmasını ifade etmektedir.

Bu bağlamda, tesis ve idari binalara ilişkin rutin olarak güvenlik risk analizlerinin yapılıyor olması, bu risk analizleri neticesinde ortaya çıkan risklerin giderilmesi amacıyla aksiyon planları oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca YYS açısından hassas bölgede çalışan personelin de periyodik olarak adli sicillerinin sorgulanması ve arz zinciri güvenliği ile ilgili eğitim programlarına aktif olarak katılmasının sağlanması gerekmektedir.

B. YYS sertifikası kapsamında kullanılan yetki ve izinler için ek koşulların kontrolü

YYS'nin sağlamış olduğu basitleştirilmiş uygulamalardan bazılarında talebe bağlı olmaksızın yararlanırken, bazı hak ve yetkilerinden başvuruda bulunmak ve buna ilişkin ek koşulları yerine getirmek suretiyle yararlanılması mümkündür. Örneğin, ihracatta yerinde gümrükleme iznine sahip firmalar, YYS için yukarıda belirtilen genel koşullarının yanı sıra ihracatta yerinde gümrüklemeyle ilişkin ek koşullarının da tümünü sağlamaları gerekmektedir.

Dolayısıyla YYS sahibi firmalar elde ettikleri yetki ve izinler (Onaylanmış ihracatçı yetkisi, götürü teminat yetkisi, ithalatta yerinde gümrükleme, izinli alıcı-gönderici yetkisi vs) için gerekli ek koşulları da sağlamaya devam etmeleri gerekmektedir. Aksi halde belge sahibi firma açısından sahip olduğu söz konusu yetki ve izinlerin askıya alınması, duruma göre bu yetkilerin geri alınması söz konusu olabilecektir.

C. Soru formunda belirtilen yazılı usullerin uygulanıp uygulanmadığının kontrolü

YYS başvurusu esnasında gerekli belgelerin belki de en önemlisi GİKY'nin 2 no.lu ekinde yer alan "Soru Formu"dur. Söz konusu soru formu ile esas itibarıyla firmalar kendileri açısından ticari kayıtların güvenilirliği ve izlenebilirliği ile emniyet ve güvenlik koşullarının ne şekilde sağladıklarını yazılı usullere dayandırarak açıklamaktadırlar. Bu minvalde YYS sahibi firmalardan en önemli beklenti yazılı usule bağlanan hususların pratikte de ilgililer tarafından sürekli bir şekilde uygulanması, uygulama sırasında meydana gelen gümrük uyumsuzlukları için gerekli bildirim ve tedbirlerin alınıyor olmasıdır.

Bu bağlamda, YYS başvurusu esnasında oluşturulan veya var olan yazılı usullerin uygulanıp uygulanmadığının kontrolü için bir iç denetim veya mekanizmasının oluşturulması yapılan bu kontrollerinin sonuçlarının da kayıt altına alınmasında fayda vardır.

II. Yetkilendirilmiş yükümlünün Gümrük İdaresince izlenmesi

A. Üç yılda bir yetkili Bölge Müdürlüğünce YYS koşullarının sağlanıp sağlanmadığının izlenmesi

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesine ilişkin yayımlanan 14.03.2017 tarihli Tebliğ uyarınca, tüm YYS sahibi firmalar YYS koşullarını ve sertifika kapsamında faydalandıkları izin ve/veya yetkilerin verilmesine ilişkin koşulları sağlamaya devam edip etmediklerinin belirlenmesi bakımından izleme faaliyetine tabii olacaktır.

Bu nedenle de YYS sahibi şirketlerin belgelerinin devamlılığına da odaklanarak, kurumsal bir farkındalık içinde, koşulların sağlanıp sağlanmadığını takip etmeleri gerekir. Aksi durumda, statünün askıya alınması, geri alınması veya iptal edilmesi durumları gündeme gelebilmektedir.

Bu kapsamda, YYS sertifikasının düzenlendiği tarihten itibaren 3 yılda bir yetkili Bölge Müdürlüğünde yer alan Ticaretin Kolaylaştırma Şubelerince izlenir. Bu minvalde, sertifikanın düzenlendiği tarihten itibaren sonraki üçüncü yılın sonuna tekabül eden tarihi izleyen 15 iş günü içerisinde aşağıdaki belgelerin yetkili Bölge Müdürlüğüne ibrazı gerekmektedir

- Adli sicil belgeleri/beyan formu
- SGK borcu yoktur yazısı
- Vergi borcu yoktur yazısı
- YMM raporu
- ISO 9001 ve 27001 belgesi
- Güncel imza sirküleri

B. Üç yılda bir güncel soru formunun yetkili Bölge Müdürlüğüne ibraz edilmesi

YYS mevzuatı kapsamında üç senede bir GİKY'nin 2 no.lu ekinde yer alan güncel soru formunun Bölge Müdürlüğüne iletilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede sertifikanın düzenlendiği tarihten sonraki üçüncü sene sonuna tekabül eden tarihi izleyen üçüncü ayın sonuna kadar hazırlanan güncel soru formunun Bölge Müdürlüğüne ibrazı gerekmektedir.

C. YYS sertifikası kapsamında gerçekleştirilen gümrük işlemlerinin yıllık faaliyet raporuna bağlanması

Sertifikanın düzenlendiği tarihten sonraki her on iki aylık dönem sonunda sertifika kapsamında gerçekleştirilen gümrük işlemlerinin usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığı bu dönemlerin sonuna tekabül eden tarihi izleyen üçüncü ayın sonuna kadar yetkilendirilmiş gümrük müşaviri, gümrük müşaviri veya gümrük müşavir yardımcısı istihdam eden tüzel kişilerce ya da faaliyet alanı itibarıyla gümrük, dış ticaret ve lojistik işlemlerine ilişkin en az üç yıldır danışmanlık hizmeti veren firmalarca incelenir ve bu

inceleme neticesinde usul ve esasları Bakanlıkça belirlenen yıllık faaliyet raporu düzenlenir.

Düzenlenen faaliyet raporu öncelikle düzenlendiği tarihi izleyen 5 iş günü içerisinde sertifika sahibine gönderilir. Sertifika sahibi bunu 10 iş günü içerisinde inceler ve bu sürenin bitimini müteakip 5 iş günü içerisinde faaliyet raporu düzenlemiş olan kişiye gönderir. Sertifika sahibi rapora itirazı varsa bunu raporun ilgili yerinde belirtir, itirazın olmaması halinde raporda belirtilen tüm hususları kabul ettiğini rapor üzerinde beyan eder. Bu şekilde raporu teslim alan faaliyet raporunu düzenleyen kişi 5 iş günü içerisinde bunu sertifikayı düzenleyen Bölge Müdürlüğüne gönderir.

D. YYS kapsamında gerçekleştirilen işlemlerin sonradan kontrolü

Yetkilendirilmiş yükümlülere gerçekleştirilen gümrük işlemleri Sonradan Kontrol ve Riskli İşlemlerin Kontrolü Yönetmeliği kapsamında Müfettişler tarafından planlı bir şekilde sonradan kontrole tabi tutulabilir. Yürütülen sonradan kontrol sırasında yetkilendirilmiş yükümlülerin sertifikalandırmaya ilişkin koşulları taşımaya devam edip etmediği de kontrol edilecektir.

III. Sonuç

Yukarıda da arz edildiği üzere; YYS sahibi firmalar açısından belgeyi almak kadar onu korumak ve devamlılığını sağlamak önem arz etmektedir. Hiç kuşkusuz ki söz konusu koşulların devamlılığının sağlanması sağlıklı ve etkin işleyen bir iç kontrol ve denetim mekanizmasıyla mümkün olacaktır. Bugüne kadar Gümrük İdaresinin belge başvurularının değerlendirilmesine daha çok odaklandığını görüyoruz. Ancak önümüzdeki dönem, YYS sahibi firmalar açısından daha fazla, belge koşullarının devam edip etmediğinin kontrolüne ilişkin bir dönem olacaktır.

Bu süre içerisinde Gümrük İdarelerinin de yetkilendirilmiş yükümlülerinin izlenmesine ilişkin düzenleyici işlemleri mevcut mevzuat uyarınca güncellemesinin ve hali hazırda Bakanlıkça çalışmaları devam eden faaliyet raporuna ilişkin usul ve düzenlemelerin bir an önce hayata geçirilmesinin hukukun belirlilik ilkesinin de bir gereği olduğu kanaatindeyiz.

Kaynakça

1. 4458 sayılı Gümrük Kanunu
2. 21.05 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği
3. 14.03.2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Yetkilendirilmiş Yükümlülerin İzlenmesi Tebliği
4. Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü 150 soruda Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.